

Soe wat vordel men nyet en heeft, dat en salmen nyet copen.

Nog bevinden zich in het archief der stad IJsselstein :

1°. Een aantal afschriften van brieven uit den Spaanschen tijd, door of aan de overheden der stad en heerlijkheid van IJsselstein geschreven, benevens enkele origineele missiven van don Fernando de Lanoy, Gilles van Berlaymont, Leicester en anderen, meest betrekking hebbende tot het inkwartieren en doortrekken van ruiters en knechten en andere lasten des oorlogs. Onder deze brieven merken wij op eene missive, door prins Willem op den 6 Aug. 1579 toegezonden aan de staten van Holland, betrekkelijk de privilegien zijner onderzaten van Leerdam, IJsselstein en andere heerlijkheden.

De prince van Oraengien, graeue van Nassau etc., heere ende baroen van Breda, van Diest etc.

Edele, eerefteste, eersame, hoochgeleerde, discrete, lieue besundere. Wij seynden tegenwoordelijck aen v lieden onsen raedt Mr. Jaccob Vlas ende onsen griffier Babtista Vogelsanck, ten eynde sij van onsent wegen vuyt den naeme van onsen seer lieuen ende beminden sone Philips Wilhelm, graue van Bueren, Leerdam etc., met den ondersaeten van Leerdam, Schoonreweert trecht der liede ende oick van onse besondere heerlijkhey van Accoy, hen bij v lieden vinden ende onse ende heure goede meyninge verclaeren aengaende, dat bij v lieden ghepretendeert wordt, dat sij onder v als lidtmaeten van Hollandt contribuabel ende oick jn ressort onder den houe van Hollandt justiciabel zouden sijn. Om welcke saecken soo wij vermaent ende versocht worden van voors. onsen ondersaeten, *volgende onsen eedt, jnde huldunge hunlieden gedaen ende van te vooren ende nae altijd geobserueert, als te wetene, dat sij aen off met nyemanden oynt contribuabel sijn geweest, dan alleen heuren eygen heeren schattinghen ende beden voldaan ende betaelt hebben, die hem mits dien vrij, los ende quyt gehouden hebben teghens allen anderen;* ende dat mede de selue ondersaeten in ressort altijd geweest

ende gebleuen sijn onder den graue van Leerdam, heuren heere, off die van sijnen raede, *hoewel bij eenige vergrijpinge ende onuerstandt geattenteert mach geweest zijn, dat die van Hollandt yet anders gepretendeert hebben.* Soe hebben wij v lieden dese saecken soo mondelinge als bij geschrifte ende onsen gedeputeerden dickmael doen remonstreren, opdat wij jn onse hoocheyt, domeynen ende gerechticheyt nyet vercort en souden mogen wordden, *ende dat wij den ondersaeten, als heure wettige ouericheyt, gelooue ende trouwe naer vermogen den eedt ende beloften souden mogen bewijzen, daertoe wij ons verbonden moeten kennen.* Ende naedemael deur onderlinge handelinghe de saecke soe verre ghebrocht is geweest, dat die bij maniere van submissie soude gheeyndicht werden, ende dat wij, om dondersaeten voors. daerjune te doen consenteren, tot noch toe alle goede middelen deur die van onsen raedt tot Breda ghebruyckt hebben, sonder dewelcke de submissie ende alle voordere handelinghe illusoir souden wordden: soe hebben sij ons middelertijt gemonstreert, hoe feytelijcken ende rigoreuselijcken ghij deur den procureur generael henlieden sijt handelende, wel grootelijcken tot onze verachtinge ende cleynheyt, ende tot violatie van onse hoocheyt ende gerechticheyt, hetwelcke oock, soo wij verstaen, meer door eenige particuliere persoonen soo van Gorcum als elders, al tselue importunelijcken aen v solliciterende, ghedaen wordt, dan deur eenige deliberate raedt vander geheele staeten versaemelinghe, die wij nyet en ghe-loouen dat ons oft onsen ondersaeten eenich onghelijck oft cleynicheyt souden willen bewijzen. Daerom wij benoodtsaeckt sijn v lieden bij desen wel ernstelicken te requireren, dat onse ondersaeten jn alle beleeftheyt ende vriendschap gherelaxeert mogen wordden, ende oick het onbehoorl. veruolg van eenen Dierick Vinck voor den houe aldaer teghens onsen onderdaenen, buyten onsen wille ende wete, tot verminderinge van onse hoocheyt, gesuspendeert ende te niete

gedaen werde, ghelijck wij daervan breeder aen die van den houe van Hollandt tegenwoirdel. sijn schrijuende; ende dat v voorts belieue, jndien ghij eenich recht verneent te hebben, hetsij om hem contribuabel met v als lidtmaeten te maecten, off dat sij onder den houe van Hollandt souden resorteren jn heuren appellatien, tselue soo ten principaelen als bij prouisie bij maniere van submissie te laeten decideren. Wij hebben van onsen wegen daertoe procuratie ghedaen den voors. onsen raedt mr. Jacob Vlas ende den greffier Vogelsanck, ende sullen oock de voors. ondersaeten heur daer bij vuegen, ten eynde dese saecke met goede kennisse, sonder langh proces, jn affwesen van onsen seer lieuen ende beminden sone, den graue van Bucren, behoirl. gheendicht worde, het sij ten principaele ofte bij prouisie. Wij hebben den voern. Vlas ende Vogelsanck voorts last ende beuel ghegheuen, om strax hem met den ondersaeten te vinden bijden gevnieerde prouincien, om aen die te stellen ende remitteren de verclaeringe *oft bij prouisie de voers. ondersueten zullen jnde generalite hebben te contribuieren, als deur ons mede gevnieert, dan oft sij verstaen, dat bij prouisie voor dese tijdt ende oorloge deselue heure contributien commen sullen tot die van Hollandt.* Ende dat onse ghedeputeerde met den ondersaeten ten principaelen sullen procederen met v lieden om de voirs. submissie te stellen ende teecken van onsent weggen, ende oock daertoe eenige arbiters van onsen twegen te notineren ende voorts te doen, ghelijck jn sulcken saecken behoirljcken ende henlieden bij opene procuratie belast ende beuolen is. Alsoe dese saecke dyen vanden staeten ende den houe van Hollant principaelijcken js aengaende, soo en souden wij nyet vermogen v lieden te consenteren, dat eenige van dien tot arbiters van uwent wegen genommeert souden worden, hetwelcke wij oick nyet en twijffelen, dat ghijlieden oick nyet en sult begeeren te doene. Van gelijcken hebben wij jn alles mede last ende beuel

gegeuen den voors. onsen ghedeputeerden om te doen, soo bij v lieden als bijden geuueerde prouincien, van wegen dien van IJsselsteyn, Jaersvelt, Benschop ende Polsbroeck, jngvalle ende soe verre ghij daertoe eenige gerechticheyt soudet willen pretenderen, daertoe hen dondersaeten mede sullen voeghen, op dat sij onghchoirt nyet gecondemneert en worden ende ju schaede nyet en mogen geraecken. Alles des desen aengaende bijden voors. gedeputeerden gedaen en geproponceert zal wordden, tselue js onse begeren, te willen geloouen, onse eydtelijcke meeningen te wesen, ende dat wij tselue sullen achtervolgen ende voor goet ende vast houden, gelijk wij hen belast hebben van alles breeder de saecken met onsen aduocaet m^r. Johan van Treslong v lieden te proponeren ende te verhaelen. Ende willen ons des vertrouwen dat ghij neuen ons ende onsen ondersaeten ju alle billicheyt ende gerechticheyt zult handelen, gelijk wij wederom tegens v lieden te doen genegen sijn. Hiermede, edele, eerefteste, eersaeme, hoochgeleerde, discrete, lieue besundere, onse Heere Godt zij met v lieden. Geschreuen tot Antwerpen den VI^{en}. dach van Augusti 1579. Onderstondt geschreven:

Uluyder goede vriendt

Guille de Nassau.

Opschrift: Den edelen, erentfesten, eersamen, hoochgeleerden, discreten, onsen lieuen besunderen staten slants van Hollant.

2°. Eene verzameling van bescheiden, betrekkelijk IJsselstein en de Franschen in de jaren 1672 en 1673. Het navolgende verzoekschrift deelen wij daarvan als eene proeve mede:

Aen sijne Hoocheyt.

Geuen gantsch onderdanichlijck te kennen, de gecom^{de}. van v Hooch^{ts}. stadt, lande ende baronnye Isselsteyn, hoe sij in guarnisoen en t'haren laste gehadt hebben het regiment de Sault, bestaende in drie ende dertich compagnien, t welck haer in swacre ongelegentheyte en miserie hebbende